

Х.Б. Абдурахмонова,

Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона
қўмитаси Божхона институти профессори в.б., ю.ф.д.
(DSc)

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ЁЛҒИЗ
ОНАЛИКНИНГ ДАВЛАТ ТОМОНИДАН
ҲИМОЯЛАНИШИ: МИЛЛИЙ ҲУҚУҚ ТИЗИМИ ВА
РИВОЖЛАНГАН МАМЛАКАТЛАР АМАЛИЁТИ
МИСОЛИДА**

Аннотация. ушбу мақолада аёлларнинг ҳуқуқлари ва уларга белгиланган имтиёзлар атрофлича ёритиб ўтилган. Ўзбекистон Республикасининг миллий ҳуқуқ тизими ва норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар таҳлили билан бир қаторда ривожланган мамлакатлар амалиёти ҳам ўрганилди ва таҳлил этилди. Ёлғиз онадан туғилган болаларнинг расмийлаштирилиши ва оналарга бериладиган имтиёзлар баён этилди.

Муаллиф томонидан таҳлиллар асосида таклифлар баён этилди. Хусусан, ёлғиз она жумласига ҳуқуқий таърифни яратиш ва Ўзбекистон Республикаси Оила кодексида акс эттириш мақсадга мувофиқдир. Иккинчидан, ёлғиз она сифатида қаралиши учун фақатгина қонуний никоҳда бўлмаганлик ҳолатига эмас балким, қонуний никоҳда бўлган аёл турмуш ўртоғи билан қонуний ажрашмаган ҳолатда, субъектив сабабларга кўра боласини ёлғиз ўзи парвариш қилиши; қонуний никоҳи мавжуд бироқ турмуш ўртоғининг эрта вафот этиши каби ҳолатлари ҳам инobatга олинаши лозим. Учинчидан, миллий ҳуқуқ тизимида ёлғиз оналарни ҳуқуқий жиҳатдан ҳимоя қилувчи норматив ҳуқуқий ҳужжатларни унификация қилиш мақсадга мувофиқдир.

Калит сўзлар: ёлғиз она, бола, қонуний никоҳ, ҳомиладорлик, имтиёз, Оила кодекси.

Аннотация. в этой статье подробно описываются права и привилегии женщин. Наряду с анализом национальной правовой системы и нормативных актов был изучен и проанализирован опыт развитых стран. Описаны регистрация детей, рожденных от матерей-одиночек, и пособия матерям. Автор сделал предложения на основе анализа. В частности, желательно создать юридическое определение приговора для одинокой матери и отразить его в Семейном кодексе Республики Узбекистан. Во-вторых, чтобы считаться матерью-одиночкой, она не только не вступает в законный брак, но и женщина, состоящая в законном браке, может предоставить своего ребенка в одиночку по субъективным причинам, если только она не развелась по закону; Существует законный брак, но такие обстоятельства, как ранняя смерть супруга, также должны быть приняты во внимание. В-третьих, желательно унифицировать нормативно-правовые акты, защищающие правовую защиту матерей-одиночек в национальной правовой системе.

Ключевые слова: мать-одиночка, ребенок, законный брак, беременность, льгота, Семейный кодекс Республики Узбекистан.

Annotation: this article describes in detail the rights and privileges of women. Along with the analysis of national legal system and regulations, the experience of developed countries was studied and analyzed. There were described the registration of children born to single mothers and benefits to mothers. The author made suggestions

based on analysis. In particular, it is desirable to create a legal definition for the single mother sentence and to reflect it in the Family Code of the Republic of Uzbekistan. Second, to be considered as a single mother, not only is it not in a legal marriage, but a woman in a legal marriage can provide her child alone for subjective reasons, unless she is legally divorced; There is a legal marriage, but such circumstances as early death of a spouse must also be taken into account. Third, it is desirable to unify normative legal acts that protect the legal protection of single mothers in the national legal system.

Keywords: single mother, child, legal marriage, pregnancy, privilege, Family Code of the Republic of Uzbekistan.

Миллий ҳуқуқ тизимининг устувор жиҳатларидан бири ҳуқуқ назарияси ва амалиётини изчилликда бир хил тадбиқ этилиши билан белгиланади. Бу эса норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар нормаларини амалиётда аниқ қўлланилишига олиб келади. Хусусан, фуқаролик, оила, меҳнат, тадбиркорлик, божхона ҳуқуқи йўналишларида устувор вазифалар ҳамда мақсадлар белгиланган.

Бугунги кунда оилавий муносабат субъектларининг ҳуқуқларини ҳимояланиши жамиятда қонунларга қатъий ва оғишмай амал қилишларини ҳамда умуммиллий вазифаларни ҳал қилишга оид мажбуриятларини лозим даражада ва самарали бажаришларини таъминлашга хизмат қилади.

Мамлакатимизда давлат сиёсатининг барча йўналишларида кенг қамровли дастурий тадбирлар изчил амалга оширилмоқда. Жумладан, 2017–2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясида “хотин-қизларнинг ижтимоий-сиёсий фаоллигини ошириш, уларни давлат ва жамият бошқарувидаги ўрнини кучайтириш, хотин-қизлар, касб-ҳунар коллежи битирувчи қизларининг бандлигини таъминлаш, уларни тадбиркорлик фаолиятига кенг жалб этиш, оила асосларини янада мустаҳкамлаш” каби муҳим вазифалар белгиланган[1].

Шунингдек, Мухтарам президентимизнинг Олий Мажлисга Мурожаатномасида ҳам “Биринчи навбатда аҳоли фаровонлигини ошириш ва унинг ижтимоий ҳимоясини кучайтириш – биз учун бош вазифалардан бири бўлиб қолади. Худудларда, айниқса, қишлоқларда аҳолининг аксарият қисми етарли даромад манбаига эга эмаслиги сир эмас. Ҳар қандай мамлакатда бўлгани каби бизда ҳам кам таъминланган аҳоли қатламлари мавжуд. Турли ҳисоб-китобларга кўра, улар тахминан 12-15 фоизни ташкил этади. Бу ўринда гап кичкина рақамлар эмас, балки аҳолимизнинг 4-5 миллионлик вакиллари ҳақида бормоқда”[2], дея таъкидлаб ўтилди. Зеро, “Оила кичик ватан, оила тинч бўлса, бахтли бўлса, ватан тинч бўлади”. [3]

Бу эса, мамлакатимизда оилавий муносабатларни тартибга солувчи норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни янада такомиллаштириш зарурлигидан далолат беради.

Аёллар хусусан, оналар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш борасида таълим, меҳнат, тадбиркорлик, соғлиқни сақлаш ва ҳуқуқни муҳофаза қилиш соҳалари бўйича норматив-ҳуқуқий ҳужжатларда имтиёзлар белгиланган бўлиб улар қуйидагилар:

1. Ҳомиладорлиги ёки боласи борлиги сабабли аёлларни ишга қабул қилишни рад этиш ва уларнинг иш ҳақини камайтириш тақиқланади. Ҳомиладор аёлни ёки уч ёшга тўлмаган боласи бор аёлни ишга қабул қилиш

рад этилган тақдирда иш берувчи рад этишнинг сабабларини уларга ёзма равишда маълум қилиши шарт.

2. Тиббий хулосага мувофиқ ҳомиладор аёлларнинг ишлаб чиқариш нормалари, хизмат кўрсатиш нормалари камайтирилади ёки улар аввалги ишларидаги ўртача ойлик иш ҳақи сақланган ҳолда енгилроқ ёхуд ноқулай ишлаб чиқариш омилларининг таъсиридан ҳоли бўлган ишга ўтказилади.

Ҳомиладор аёлга енгилроқ ёки ноқулай ишлаб чиқариш омиллари таъсиридан ҳоли бўлган иш бериш масаласи ҳал этилгунга қадар, у ана шу сабабдан ишга чиқмаган барча иш кунлари учун ўртача ойлик иш ҳақи сақланган ҳолда ишдан озод этилиши лозим.

3. Икки ёшга тўлмаган боласи бор аёллар аввалги ишини бажариши мумкин бўлмаган тақдирда, боласи икки ёшга тўлгунга қадар аввалги ишидаги ўртача ойлик иш ҳақи сақланган ҳолда енгилроқ ёки ноқулай ишлаб чиқариш омилларининг таъсиридан ҳоли бўлган ишга ўтказилади.

4. Ҳомиладор аёлларни ва ўн тўрт ёшга тўлмаган боласи (ўн олти ёшга тўлмаган ногирон боласи) бор аёлларни уларнинг розилигисиз тунги ишларга, иш вақтидан ташқари ишларга, дам олиш кунларидаги ишларга жалб қилишга ва хизмат сафарига юборишга йўл қўйилмайди. Шу билан бирга ҳомиладор аёлларни ва уч ёшга тўлмаган боласи бор аёлларни тунги ишларга жалб қилишга бундай иш она ва боланинг соғлиғи учун хавф туғдирмаслигини тасдиқловчи тиббий хулоса бўлган тақдирдагина йўл қўйилади.

5. Уч ёшга тўлмаган болалари бор, бюджет ҳисобидан молиявий жиҳатдан таъминланадиган муассасалар ва ташкилотларда ишлаётган аёлларга иш вақтининг ҳафтасига ўттиз беш соатдан ошмайдиган қисқартирилган муддати белгиланади.

6. Ҳомиладор аёлнинг, ўн тўрт ёшга тўлмаган боласи (ўн олти ёшга тўлмаган ногирон боласи) бор аёлнинг, шу жумладан ҳомийлигида шундай боласи бор аёлнинг ёки оиланинг бетоб аъзосини парвариш қилиш билан банд бўлган шахснинг илтимосига кўра, иш берувчи тиббий хулосага мувофиқ уларга тўлиқсиз иш куни ёки тўлиқсиз иш ҳафтаси белгиланган мажбурдир.

7. Ўн тўрт ёшга тўлмаган битта ва ундан ортиқ болани (ўн олти ёшга тўлмаган ногирон болани) тарбиялаётган ёлғиз ота, ёлғиз онага (бева эркаклар, бева аёллар, никоҳдан ажрашганлар, ёлғиз оналарга) ва муддатли ҳарбий хизматни ўтаётган ҳарбий хизматчиларнинг хотинларига йиллик таътиллار, уларнинг хоҳишига кўра ёз вақтида ёки улар учун қулай бўлган бошқа вақтда берилади.

8. Ўн икки ёшга тўлмаган икки ва ундан ортиқ боласи ёки ўн олти ёшга тўлмаган ногирон боласи бор аёлларга ҳар йили уч иш кунидан кам бўлмаган муддат билан ҳақ тўланадиган қўшимча таътил берилади.

Ўн икки ёшга тўлмаган икки ва ундан ортиқ боласи ёки ўн олти ёшга тўлмаган ногирон боласи бор аёлларга уларнинг хоҳишига кўра, ҳар йили ўн тўрт календарь кундан кам бўлмаган муддат билан иш ҳақи сақланмаган ҳолда таътил берилади. Бундай таътил йиллик таътилга қўшиб берилиши ёки иш берувчи билан келишиб белгиланадиган даврда ундан алоҳида (тўлиқ ёхуд қисмларга бўлиб) фойдаланилиши мумкин.

9. Аёлларга туққунга қадар етмиш календарь кун ва туққанидан кейин эллик олти календарь кун (туғиш қийин кечган ёки икки ва ундан ортиқ бола туғилган ҳолларда – етмиш календарь кун) муддати билан ҳомиладорлик ва туғиш таътиллари берилиб, давлат ижтимоий сўғуртаси бўйича нафақа тўланади.

Ҳомиладорлик ва туғиш таътили жамланган ҳолда ҳисоблаб чиқилиб, туғишга қадар амалда бундай таътилниң неча кунидан фойдаланилганидан қатъи назар аёлга тўлиқ берилади.

10. Аёлга, унинг хоҳишига кўра, боласи уч ёшга тўлгунга қадар болани парваришlash учун иш ҳақи сақланмайдиган қўшимча таътил ҳам берилади.

Болани парваришlash таътиллари даврида аёлнинг иш жойи (лавозими) сақланади. Бу таътиллار меҳнат стажига лекин ҳаммасини жамлаганда кўпи билан уч йил, шу жумладан мутахассислиги бўйича иш стажига ҳам қўшилади.

11. Икки ёшга тўлмаган боласи бор аёлларга, дам олиш ва овқатланиш учун бериладиган танаффусдан ташқари, болани овқатлантириш учун қўшимча танаффуслар ҳам берилади. Бу танаффуслар камида ҳар уч соатда бир марта ҳар бири ўттиз минутдан кам бўлмаган муддат билан берилади. Икки ёшга тўлмаган икки ва ундан ортиқ боласи бўлган тақдирда, танаффуснинг муддати камида бир соат қилиб белгиланади.

Болани овқатлантириш учун бериладиган танаффуслар иш вақтига киритилади ва ўртача ойлик иш ҳақи ҳисоби бўйича ҳақ тўланади.

Боласи бор аёлнинг хоҳишига кўра, болани овқатлантириш учун бериладиган танаффуслар дам олиш ва овқатланиш учун белгиланган танаффусга қўшиб берилиши ёки умумлаштирилиб, иш кунининг (иш сменасининг) бошига ёки охирига қўчирилиб, иш куни (иш сменаси) шунга яраша қисқартирилиши мумкин.

12. Ҳомиладор аёллар ва уч ёшга тўлмаган боласи бор аёллар билан тузилган меҳнат шартномасини иш берувчининг ташаббуси билан бекор қилишга йўл қўйилмайди, корхонанинг бутунлай тугатилиш ҳоллари бундан мустасно, бундай ҳолларда меҳнат шартномаси уларни албатта ишга жойлаштириш шarti билан бекор қилинади. Мазкур аёлларни ишга жойлаштиришни маҳаллий меҳнат органи уларни ишга жойлаштириш даврида қонун ҳужжатларида белгиланган тегишли ижтимоий тўловлар билан таъминлаган ҳолда амалга оширади.

13. Давлат органлари ва бошқа бюджет ташкилотларининг ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш учун масъул бўлган ҳомиладор аёллар, болани икки ва уч ёшгача парвариш қилиш бўйича таътилда бўлган аёллар, улар ишга чиққандан кейинги биринчи йил давомида аттестациядан ўтказилмайди.

14. Тегишли иш стажига эга бўлган аёллар эллик тўрт ёшга тўлганда пенсияга чиқиши мумкин.

Мамлакатда хотин-қизларни ва оилани қўллаб-қувватлаш жамоат фонди ташкил этилган бўлиб, унинг асосий вазифалари хотин-қизларни ва оилани ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш, шу жумладан, оғир ижтимоий аҳволга тушиб қолган хотин-қизлар ва оилаларга, ногиронлиги бўлган аёлларга моддий ёрдам кўрсатиш, хотин-қизларга оилавий ва хусусий тадбиркорлик, ҳунармандчиликни ташкил этишда, меҳнат бозорида талаб юқори бўлган касблар бўйича билим ва кўникмаларни эгаллашда кўмаклашиш ҳисобланади.

Бундан ташқари қонунчиликка мувофиқ, оғир ижтимоий аҳволга тушиб қолган хотин-қизларга имтиёзли уй-жойлар берилади. Бунда бошланғич бадал (25%) махсус фонд ёки талабгор ишлаётган ташкилот томонидан тўлаб берилади.

Жиноят қонунчилигига кўра ҳам аёлларга айрим жазоларни қўллаш бўйича чекловлар мавжуд.

Хусусан жиноий жазо тариқасида мажбурий жамоат ишлари ёки ахлоқ тузатиш ишлари ҳомиладор аёлларга, уч ёшга тўлмаган болалари бор аёлларга нисбатан қўлланмайд.

Бундан ташқари, ҳомиладор аёлларга ва уч ёшга тўлмаган болалари бор аёллар эҳтиётсизлик оқибатида ёки қасддан унча оғир бўлмаган жиноят содир этса уларга нисбатан озодликдан маҳрум этиш тариқасидаги жазо тайинланмайд.

Аёлга нисбатан узоқ муддатга (20 йилдан ортиқ 25 йилдан кўп бўлмаган) ёки умрбод озодликдан маҳрум қилиш жазоси тайинланиши мумкин эмас.

Шунингдек, ҳомиладор аёлнинг жиноят содир этиши жазони енгиллаштирувчи ҳолат сифатида ҳисобланади.[4]

Ўзбекистон Республикасининг Оила кодекси қабул қилиниши муносабати билан, қонунларнинг тўғри ва бир хилда қўлланилишини таъминлаш, оилавий муносабатларнинг ҳуқуқий ҳимоясини кафолатлашга олиб келди.

Хусусан, болаларнинг туғилишини қонуний қайд этишни ФХДЁ органлари ва судлар томонидан тўғри ҳал этилиши болалар ҳуқуқларининг муҳофазасини, ота-оналарнинг болаларини тарбиялашдаги масъулиятлари оширилишини таъминлашга имконият туғдиради, ота-оналарнинг болалари манфаатларига зид бўлган ҳуқуқларидан фойдаланишларига барҳам беради.

Жумладан, туғилишни қайд этиш билан боғлиқ бўлган муаммоли вазиятларни ҳал қилишда манфаатдор органлар, яъни, ФХДЁ ходимлари ва судьялар томонидан ўз вақтида ва тўғри ҳал қилиш болалар ва оила манфаатлари ҳимоясининг муҳим кафолатларидан бири ҳисобланади. Ўзбекистон Республикасининг Оила кодексининг 60-моддасида “боланинг шу онадан туғилганлиги (оналик) фуқаролик ҳолати далолатномаларини қайд қилиш органи томонидан тиббий муассасанинг ҳужжатларига кўра, бола тиббий муассасада туғилмаган ҳолда эса, бошқа далилларга асосан белгиланади,” деб белгиланган. Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси адлия вазирининг 2013 йил 31 декабрдаги 400-мх-сонли буйруғига асосан қабул қилинган “Фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш органларида иш юритиш тартиби тўғрисида”ги Йўриқнома ёлғиз онадан туғилган боланинг туғилишини қайд этиш тартиби белгиланган. Йўриқномага биноан, туғилишни қайд этиш учун ёлғиз (қонуний никоҳда бўлмаган) она томонидан ФХДЁ органига онанинг шахсини тасдиқловчи ҳужжат ва ёзма ариза тақдим этилади. Агар туғилган боланинг онаси вояга етмаган бўлса, туғилишни қайд этиш боланинг туғилганлиги ҳақида тиббий маълумотнома ҳамда васийлик ва ҳомийлик органининг аризасига асосан онанинг яшаш жойидаги ФХДЁ органи томонидан қайд этилади. Бунда болани туққан онанинг шахсини тасдиқловчи ҳужжати ёки туғилганлик ҳақидаги гувоҳномаси билан бирга яшаш ва ўқиш жойидан расми елимланган ҳолдаги маълумотномалар тақдим этилиши лозим. Ёлғиз онанинг аризасида она ва отанинг фамилияси бир хилда онанинг фамилияси бўйича кўрсатилиши лозим. Боланинг фамилияси эса онанинг фамилияси ёки миллий анъаналарга кўра она томонидан бобонинг исми бўйича берилиши мумкин. Туғилганлик ҳақида далолатнома ёзувини қайд этишда ёлғиз она шахсан иштирок этолмаган тақдирда онанинг аризадаги имзоси тиббий муассаса ёки жазони ижро этиш муассасаси мансабдор шахсининг имзоси ва ушбу муассасанинг гербли муҳри билан ёхуд нотариал тартибда тасдиқланган бўлиши

шарт. Ёлғиз онага фарзандининг туғилганлиги ҳақида далолатнома ёзуви қайд этилганлиги тўғрисида маълумотнома берилади. [5]

Ривожланган давлатлар амалиётида ҳам ёлғиз оналарга давлат томонидан имтиёзлар белгиланган. Хусусан, Францияда ёлғиз оналар тўлиқ давлат томонидан ҳимояга олинган. Ёлғиз оналарни ижтимоий, иқтисодий, ҳуқуқий жиҳатдан ҳимоя қилиш бўйича ҳар йил алоҳида дастурлар ҳукумат томонидан қабул қилинади. Ушбу дастурларда ёлғиз оналар ишлайдиган ва ишламайдиган ёлғиз оналар турларига бўлиниб, алоҳида алоҳида имтиёзлар белгиланган. Хусусан, солиқ, уй-жой, мактаб тўловларида чегирма ва имтиёзлар мавжуд. Масалан, Франция ҳукумати давлат бюджетидан 2019 йилда ҳар бир ёлғиз она учун 177,5 евро пул ажратган. Бундан ташқари, ҳукумат ҳар бир ойда ёлғиз оналарнинг болалар учун ҳар ойда кўшимча ҳаражатларига ўртача 87 евро пул ажратади. Шунингдек, давлат томонидан ёлғиз онанинг болалари ҳар август ойида мактабга боришдан аввал мактаб ҳаражатлари учун 300 евро ажратилади. Мактаб учун ажратилган тўлов миқдори болаларнинг ёш цензига қараб белгиланади.[6]

Хитойда ёлғиз оналар учун давлат томонидан ҳомийлар тайинланади. Шунингдек, бола туғилиши биланоқ туғилганлик тўғрисидаги гувоҳномани берилиши шарт. Ёлғиз оналардан туғилган болаларга “хукоу” деб номланган ҳужжат берилиб, унда боланинг доимий турар жойи алоҳида кўрсатилади. Давлат томонидан ёлғиз оналар учун қатъий сумма белгиланган бўлиб, 10 минг юан (1560 доллар) тўланади. “Хукоу” ҳужжатида кўра бола шахар жойларда яшаш жойи кўрсатилган бўлса уй-жой ва бошқа ижтимоий ҳимоялари тўлиқ равишда кафолатланади. Агар шахардан ташқари манзиллар ёзилган бўлса, уй-жойдан ташқари бошқа ижтимоий ҳуқуқлари тўлиқ кафолатланади. Агар ёлғиз она харбий йўналишда ёки давлат хизматчиси сифатида фаолият юритса ҳукумат томонидан ҳар ойда 5000-9000 юангача пул тўлаб берилади. Бундан ташқари болалар учун боғча, мактаб, олий таълим йўналишида имтиёзлар белгиланган. [6]

АҚШда 83 фоиз ёлғиз оналар расмий давлат рўйхатидан ўтган. Ҳар бир штатнинг ёлғиз оналарни ҳимоя қилиш юзасидан ўз дастурлари ишлаб чиқилган. Бу дастурларни ўз вақтида ижро этилиши учун штат мэрлари масъул ҳисобланади. Ёлғиз она ҳомиладорлик вақтидан то боланинг вояга етиш ёши (18-20)га қадар, иқтисодий, ҳуқуқий, ижтимоий жиҳатдан тўлиқ ҳимоя қилинган. Ҳар ойда ижтимоий муҳофаза қилиш хизматлари томонидан тўлиқ кафолатлар амалга оширилиши таъминланади. Ҳар бир бола учун тиббий суғурта ва алоҳида шифокор ҳамда хамширалар хизмати ва 300 долларгача бўлган дори дармонлар билан бепул таъминланади. бундан ташқари оналар учун штатларнинг буюжети ошишига қараб ваучер чеклар ҳам тақдим этилади.[7]

Полшада ёлғиз оналар аҳолининг 25 фоизини ташкил этади. Ёлғиз она деб эътироф этилиши учун жиддий сабаблар аниқ кўрсатилиши шартлиги белгиланган. Агар боланинг отаси аниқ бўлса ёки тахмин қилинса давлат томонидан ДНК тести ўтказилиб, оталиги белгиланиб, отадан бола ва она учун алимент тўланиши қатъий назорат қилинади. Ҳар бир ёлғиз она учун ҳар ойда 40 евро давлат томонидан тўлаб борилади. Бу сумма боланинг ёшига қараб, 12-17 еврогача кўшиб борилади. Агар ёлғиз она ишласа давлат томонидан 25 евро кўшимча тўланиб, уй-жойи

бўлмаган тақдирда ижтимоий ҳимоя хизматлари томонидан унинг ярим нархи тўланган ҳолатда яшаш жой билан таъминланади. Агар ёлғиз она меҳнатга лаёқатсиз бўлса ойда қўшимча 70 евро тўланиб, бепул уй-жой билан тўлиқ таъминланди. Бундан ташқари ҳар бир боланинг коммунал тўловлари учун 300 евро ҳар ойда ҳукумат томонидан тўлаб борилади.

Японияда ёлғиз оналарга ҳар ойда 230 йен тўлаб борилади. Болаларнинг ҳужжатларини расмийлаштириш тўлиқ ҳукумат томонидан кафолатланади. Ёлғиз она иш билан таъминлаш давлат томонидан кафолатланади.

Германияда ёлғиз оналар учун турли дастурлар қабул қилинган улар, она ва болаларнинг соғлиғи дастурлари, таълим дастурлари, ижтимоий ҳимоя ва уй-жой билан таъминлаш дастурлари, ишсиз ёлғиз оналарни иш билан таъминлаш дастурлари, солиқда имтиёзлар берилиши дастурлари белгиланган. Давлат томонидан ҳар ойда ёлғиз оналар учун 235-300 еврогача тўловлар тўланади. Ҳар бир дастурда ёлғиз оналар учун қўшимча тўловлар белгиланиб, улар учун очилган махсус ҳисоб-рақамга тўлаб борилади.

Англияда давлат томонидан ёлғиз оналар учун уларнинг иш билан таъминланганлик, турар жой билан таъминланганлик ҳолатларидан келиб чиқиб, давлат ҳимояси белгиланган. Давлат томонидан 250-300 фунд тўловлар тўланади. Бундан ташқари ҳар бир ҳукумат вазифа ва ваколатларидан келиб чиқиб, ўзининг йиллик ижтимоий ҳимоя дастурларини белгилайди.[7]

Юқоридаги таҳлилларга асосан қуйидаги хулосаларга келиш мумкин.

Биринчидан, ёлғиз она жумласига ҳуқуқий ҳуқуқий таърифни яратиш ва Ўзбекистон Республикаси Оила кодексида акс эттириш мақсадга мувофиқдир.

Иккинчидан, ёлғиз она сифатида қаралиши учун фақатгина қонуний никоҳда бўлмаганлик ҳолатига эмас балким, қонуний никоҳда бўлган аёл турмуш ўртоғи билан қонуний ажрашмаган ҳолатда, субъектив сабабларга кўра боласини ёлғиз ўзи парвариш қилиши; қонуний никоҳди мавжуд бироқ турмуш ўртоғининг эрта вафот этиши каби ҳолатлари ҳам инobatга олиниши лозим.

Учинчидан, миллий ҳуқуқ тизимида ёлғиз оналарни ҳуқуқий жиҳатдан ҳимоя қилувчи норматив ҳуқуқий ҳужжатларни унификация қилиш мақсадга мувофиқдир.

Адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги ПФ-4947-сон «Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида»ги Фармони // www.lex.uz.
2. <http://uz.uz/oz/politics/zbekiston-respublikasi-prezidenti-shavkat-mirziyevning-oliy-25-01-2020>
3. <http://xs.uz/uz/site/newspaper>
4. <https://lex.uz/> ;
5. <https://www.minjust.uz/uz/activity/bringing>
6. <https://lex.uz/docs/2308332>
7. <http://www.demoscope.ru/weekly/2011/0449/analit03.php> ва <https://rg.ru/2011/06/10/tam.html> электрон Сайтга мурожаат қилинган вақт 12.08.2019 й. Маълумотлар рус тилида баён этилган.
7. <https://iq.hse.ru/news/177669903.html> ва <https://rg.ru/2011/06/10/tam.html> электрон Сайтга мурожаат қилинган вақт 12.08.2019 й. Маълумотлар рус тилида баён этилган.

Sh.Ishmetova,
PhD Researcher at TSUL

CONTEMPORARY DEVELOPMENT TRENDS OF INTERNATIONAL TRADE LAW

Annotation: this article is devoted to the analysis of contemporary development trends of international trade law, namely the reduction of state participation in legal regulation of relations between subjects of private international trade, harmonization, unification and modernization of norms of international trade law.

Key words: model laws, unification, modernization, harmonization, legal system, international cooperation, UNIDROIT, UNCITRAL, globalization.

Аннотация: данная статья посвящена анализу современных тенденций развития международного торгового права, а именно снижению роли государства в регулировании правовых отношений между субъектами международного торгового права, гармонизации, унификации и модернизации норм международного торгового права.

Ключевые слова: модельные законы, правовая система, международное сотрудничество, УНИДРУА, ЮНСИТРАЛ, глобализация.

Аннотация: ушбу мақола халқаро савдо ҳуқуқини ривожланишнинг замонавий тенденциялари, хусусан халқаро савдо ҳуқуқи субъектлари ўртасидаги муносабатларни ҳуқуқий тартибга солишда давлатнинг ролини камайтириш, халқаро савдо ҳуқуқининг нормаларини уйғунлаштириш, бирхиллаштириш ва модернизация қилиш масалаларини таҳлил қилишга бағишланган.

Калит сўзлар: модель қонунлар, бирхиллаштириш, уйғунлаштириш, модернизация қилиш, ҳуқуқий тизим, халқаро ҳамкорлик, УНИДРУА, ЮНСИТРАЛ, глобализация.

For all the times economy was of crucial importance for all the states in the world. Governors always wanted to provide richer economy for their citizens whether by wars or by stimulation and development of their national economies, or by making agreements with foreign countries to foster their economic growth.

Nowadays we can see that the most developed industrial countries have decisive influence not only on global economic processes in the world but also on political processes. They own fundamental economic, financial and technical resources.

Economic power is a very strong mechanism that can be used as an instrument to achieve political goals. Moreover, it defines International Economic Law. The more powerful a country's economy is - the higher is its role in international relations and in formation of most important international norms. Industrialized countries occupy a central position in trade, finance, foreign investment, in the transfer of the results of scientific and technological progress. "Their official legal positions, as well as the results of the work of these countries' press, covering the practice, are widely disseminated and reflected in scientific concepts and textbooks and, as a result, it influences on professional approach to certain problems" [1]. Lawyers from industrially developed countries also note these moments.